

Marknadskontrollplan 2015

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
1.1 Mål för Boverkets marknads kontroll av byggprodukter	3
2 Rättslig grund	3
3 Principer för urval	4
3.1 Informationsinhämtning	4
3.2 Riskbedömning och urval för provning.....	5
4 Kontrollmetoder	5
4.1 Proaktiv marknads kontroll	5
4.2 Reaktiv marknads kontroll	6
4.3 Marknads kontroll av hissar, linbaneanläggningar och värmepannor.....	7
4.4 Utvärdering.....	7
5 Samverkan	7
6 Kostnader.....	8
7 Tidsperspektiv	8
7.1 Kort beskrivning av 2014 års verksamhet.....	8
7.2 Planerad marknads kontroll under 2015.....	8
7.3 Planerade insatser inom tre år	9

1 Bakgrund

Sverige har som medlem i EU ett åtagande att bedriva marknadskontroll inom en rad olika områden. Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter på den svenska marknaden. Det avser i första hand byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard eller en utfärdad europeisk teknisk bedömning (ETA) enligt förordning (EU) nr 305/2011¹, i fortsättningen kallad CPR². Vidare ansvarar Boverket för marknadskontroll av hissar, delsystem och säkerhetskomponenter till linbaneanläggningar samt av vissa värme pannor.³ Boverket ansvarar också inom sitt sektorsområde för marknadskontroll enligt produktsäkerhetslagen (2004:451), PSL.

1.1 Mål för Boverkets marknadskontroll av byggprodukter

Syftet med marknadskontroll av byggprodukter som omfattas av CPR är framförallt att de ska ha en korrekt prestandadeklaration och CE-märkning samt att deklarerad prestanda ska överensstämja med den faktiska. Korrekta uppgifter om byggprodukters prestanda avseende väsentliga produkttegenskaper är en förutsättning för att byggherren ska kunna välja lämpliga byggprodukter. Användning av lämpliga byggprodukter är i sin tur en av förutsättningarna, utöver korrekt projektering och utförande, för att byggnadsverk ska kunna uppfylla kraven i plan- och bygglagstiftningen. På sikt är målsättningen att stärka tilltron för prestandadeklarationen och CE-märkningen hos främst användare av byggprodukter.

För de byggprodukter som omfattas av annan harmoniserande sektorslagstiftning än CPR, är syftet med marknadskontrollen att produkterna ska uppfylla gällande säkerhetskrav eller energieffektivitetskrav enligt de rättsakterna. Vidare är syftet med marknadskontrollen som bedrivs i produktsäkerhetslagens mening att endast säkra byggprodukter ska tillhandahållas på den svenska marknaden.

I detta syfte bedriver Boverket såväl proaktiv som reaktiv marknadskontroll.

2 Rättslig grund

Med byggprodukter avses produkter som är avsedda att varaktigt ingå i byggnader och andra anläggningar, t.ex. vägar och väganordningar, järnvägsbroar och avloppsanläggningar.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG.

² Construction Products Regulation.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/16/EG av den 29 juni 1995 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om hissar, Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/9/EG av den 20 mars 2000 om linbaneanläggningar för persontransport och Rådets direktiv 92/42/EEG av den 21 maj 1992 om effektivitetskrav för nya värme pannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle.

Boverket utpekats som marknadskontrollmyndighet för byggprodukter i 8 kap. 3§ plan- och byggförordningen (2011:338), PBF. Enligt 3 § produktsäkerhetsförordningen (2004:469), PSF ska Boverket även utöva tillsyn över produktsäkerhet av byggprodukter enligt produktsäkerhetslagen.

Utöver nämnda regleringar finns ett antal rättsakter och författningar som är tillämpliga för Boverket som marknadskontrollerande myndighet. Dessa är främst:

- förordning (2014:1039) om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn
- förordning (EG) nr 764/2008 om ömsesidigt erkännande⁴
- förordning (EG) nr 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll⁵
- plan- och bygglagen (2010:900), PBL
- lag (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll av varor

Det finns även svenska tvingande skyddsbestämmelser som exempelvis begränsar avgivande av farliga ämnen i träbaserade skivor eller tungmetaller i dricksvatten som avges av byggprodukter.⁶ Sådana föreskrifter ges av berörda sektorsmyndigheter med stöd i överordnade författningar och föreskrifterna kan vara aktuella i Boverkets produkttillsyn.

3 Principer för urval

3.1 Informationsinhämtning

Boverket arbetar kontinuerligt med att samla in information om byggprodukter, främst inom det harmoniserade området. Detta sker bland annat via internet, genom frågor som kommer till den svenska kontaktpunkten för byggprodukter⁷ och vid seminarier och andra aktiviteter där Boverket deltar.

Boverket får även information om byggprodukter vid kontakt med både nationella och utländska aktörer i byggbranschen. Boverket besöker byggmässor för att hålla sig uppdaterad om utvecklingen i branschen och vilka tillverkare och

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 764/2008 av den 9 juli 2008 om förfaranden för tillämpning av vissa nationella tekniska regler på produkter som lagligen saluförts i en annan medlemsstat och om upphävande av beslut nr 3052/95/EG.

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

⁶ Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2)

om kemiska produkter och biotekniska organismer samt Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2013:4) om dricksvatten, se även Boverkets föreskrifter om ändring i verkets byggregler (BFS 2011:6) - föreskrifter och allmänna råd.

⁷ Boverket är ansvarig för den svenska kontaktpunkten enligt art. 10 i CPR för byggprodukter. Där ges svar på frågor från utländska byggprodukttillverkare om svenska bestämmelser som kan påverka användningen av byggprodukter, genom krav på byggnadsverk.

återförsäljare som finns på marknaden. Boverket kommer att ytterligare öka kontakten med aktörer på marknaden för att effektivisera marknadskontrollen och stärka insynen i branschen.

Boverket tar även emot information och anmälningar om befarade brister hos byggprodukter, d.v.s. reaktiva ärenden. Det gäller byggprodukter som inte överensstämmer med kraven för prestandadeklaration och CE-märkning, se avsnitt 1.1, eller som inte kan anses vara säkra i enlighet med kraven i produktsäkerhetslagen eller som inte uppfyller gällande krav enligt vissa sektorsdirektiv.

Boverket för även dialog med nationella myndigheter och deltar i europeiska samarbetsgrupper för att inhämta information om produkter inom byggområdet. Detta sker bl.a. genom informationssystemen RAPEX och ICSMS samt vid AdCo -möten och gemensamma diskussioner med andra nationella myndigheter.

Den samlade informationen ska vara ett verktyg vid riskbedömningen inför av val av produktområden att marknadskontrollera.

3.2 Riskbedömning och urval för provning

Boverket använder sig av riskbedömningar som hjälp i sitt arbete med urval av produkter för riktad proaktiv marknadskontroll. I riskbedömningen vägs ett antal parametrar in som kan tänkas påverka risknivån beroende på produktområde. Om det handlar om byggprodukter som omfattas av CPR ligger risker på byggnadsverksnivå, d.v.s. felaktig information om produktprestanda kan leda till konsekvenser för säkerheten m.m. i det färdiga byggnadsverket. Riskbedömningen används främst för val av produkter inom det harmoniserade området, d.v.s. där en prestandadeklaration ska upprättas och produkten därefter CE-märkas.

Vidare analyserar Boverket vilka väsentliga egenskaper enligt en viss harmoniserad standard som är relevanta för den berörda produktgruppen enligt svenska byggregler och vilka av dessa egenskaper som ska väljas ut för eventuella provningar.

4 Kontrollmetoder

4.1 Proaktiv marknadskontroll

Marknadskontrollen bedrivs i projektform, ofta i samarbete med upphandlade anmälda organ och ackrediterade laboratorier vid provning av produktegenskaper. Tillsynen avser dels dokumentkontroll, dels provning av produkterna, om det anses befogat. Dokumentkontrollen avser för det första produktens deklarerade väsentliga egenskaper och CE-märkning. För det andra granskas un-

derliggande teknisk dokumentation, bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter.

Inför kontroll av ett visst produktområde tar Boverket fram relevant information om kraven enligt CPR för den aktuella produktgruppen och för respektive grupp av ekonomiska aktörer. Därefter inleder Boverket marknadskontrollen genom omfattande informationsinsatser. Vi använder oss här av möjligheten att ge branschnischad information, genom informationskampanjer, seminarier, konferenser och branschmöten. Vi informerar förutom om kraven enligt CPR också om vilka produkttegenskaper vi anser ska ha deklarerad prestanda i Sverige för en viss avsedd användning av produkttypen ifråga. Vår information sänds till hela kedjan av berörda; tillverkare, importörer och distributörer. Vi berättar att kanske kommer vi på besök till just mottagaren. Vi bokar vanligen tid och ber att få träffa den som ansvarar för eller på annat sätt är väl insatt i all den bakomliggande dokumentation som ska finnas för en CE-märkt byggprodukt. Vid behov ger vi ytterligare information om CPR ute vid företagsbesöken. Boverket bedömer att detta informativa arbetssätt kommer att ge störst effekt för att få fler att uppfylla sina skyldigheter enligt CPR.

Efter genomförd dokumentkontroll hos de utvalda ekonomiska aktörerna och eventuella prover av på förhand bestämda produkttegenskaper, sammanställs resultaten. I de fall prestandadeklarationen och CE-märkningen inte gjorts enligt kraven i CPR eller om de faktiska produkttegenskaperna inte överensstämmer med deklarerad prestanda vidtas åtgärder. Även rena formaliafel föranleder alltså krav på rättelse.

Den berörda ekonomiska aktören ges i första hand möjlighet till rättelse av avvikelserna. En administrativ påföljd enligt PBL, byggsanktionsavgift, kan aktualiseras även i dessa fall, om prestandadeklaration saknas. Åtgärder som kan bli aktuella om rättelse inte sker, är försäljningsförbud, tillbakadragande eller återkallelse av produkter samt vid behov vitesföreläggande. Boverket strävar i första hand efter att få till stånd en frivillig rättelse.

De proaktiva marknadskontrollprojekten avslutas med en slutrapport, där erfarenheterna från projektet sammanställs. Vi använder även informationssystemet ICSMS för att sprida information till andra marknadskontrollmyndigheter och allmänheten.

4.2 Reaktiv marknadskontroll

Vid reaktiv marknadskontroll handläggs ärenden som initieras av anmälningar från allmänheten, andra myndigheter eller t.ex. kontrollanter av hissar och andra motordrivna anordningar och från Boverkets omvärldsbevakning. Det kan gälla produkter som faller inom eller utanför det harmoniserade området. Tillsynen omfattar antingen byggprodukter som kan vara farliga för konsumenten enligt produktsäkerhetslagen eller som befaras ha brister i prestandadekla-

ration och CE-märkning enligt CPR. Den inkomna anmälan eller upplysningarna utgör underlag för vidare analys av om vidare utredning och åtgärder behövs. I första hand görs i så fall dokumentkontroll, men kontrollen kan utvidgas till provning.

Om en produkt avviker från bestämmelserna om produktsäkerhet i PSL eller kraven i CPR eller annan harmoniserande EU-lagstiftning ska tillverkare, importör, distributörer eller andra berörda vidta rättelse. Andra åtgärder kan bli aktuella, se avsnitt 4.1.

Information och dokumentation från reaktiva ärenden kan komma att användas som underlag för kommande proaktiv marknads kontroll.

4.3 Marknadskontroll av hissar, linbaneanläggningar och värmepannor

Marknadskontrollen inom de nämnda direktivområdena⁸ sker företrädesvis i form av reaktiva ärenden. Hissar och linbaneanläggningar är besiktningspliktiga och besiktningsorganen rapporterar in uppmärksammade brister, om så behövs, till Boverket. Proaktiv marknads kontroll förekommer i viss utsträckning.

4.4 Utvärdering

I Boverkets utvärdering av marknads kontrollen ingår bl.a. i vilken utsträckning planer har följts, om eventuella avsteg har gjorts och i sådana fall hur dessa motiverats. Vidare ingår dokumentation om vilka effekter de genomförda insatserna har gett, antalet kontroller och genomförda prover, vilka slutsatser som kan dras av genomförda projekt, antalet anmälningar som inkommit och hur stor del av dessa som har slutat i frivilliga rättelser/åtgärder eller där sanktioner krävts.

5 Samverkan

Boverket har samarbete och utbyte med en rad myndigheter. Dessa inkluderar främst Trafikverket, Konsumentverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen och Tullverket. Det kan poängteras att Boverket är marknads kontrollerande myndighet även för byggprodukter utanför myndighetens föreskriftsområde. Det gäller byggprodukter som ska ingå i t ex vägar och vägbroar och i järnvägar, där den föreskrivande myndigheten enligt plan- och byggförordningen är Transportstyrelsen sedan 1 juli 2013 (tidigare Trafikverket och delvis Boverket).

Det finns även ett utbyte och samarbete med andra marknads kontrollerande myndigheter. Exempel på detta är Boverkets medverkan i det nationella Marknads kontrollrådet och på EU-nivå med möten i samarbetsgrupperna för bygg-

⁸ (95/16/EG), (2000/9/EG) och (92/42/EEG), se avsnitt 1.

produkter AdCo-CPR, AdCo-LD (Lifts Directive) och AdCo-CWD (Cableways Directive). Boverket har också nära samarbete med motsvarande marknadskontrollerande myndigheter i framförallt Danmark och Norge, men också med andra länder.

Boverket har löpande kontakter med olika branschföreträdare och med den svenska spegelgruppen för anmälda organ.

6 Kostnader

Budgeten för marknadskontrollen är ca 7 miljoner kronor per år, och arbetet motsvarar ca 5 årsarbetskrafter. Detta omfattar proaktiv och reaktiv marknadskontroll, men också underlag till informationssatsningar samt upphandlade provningar av produkter.

Boverket lägger tyngdpunkten av resurserna för marknadskontroll av byggprodukter på planerad och proaktiv sådan. Boverket ser dock till att ha utrymme även för den icke planeringsbara reaktiva marknadskontrollen. I den senare ingår även den huvudsakliga verksamheten ifråga om hissar och säkerhetskomponenter till hissar.

7 Tidsperspektiv

7.1 Kort beskrivning av 2014 års verksamhet

Boverket har under 2014 arbetat med följande riktade projekt:

- Asfalt, dokumentkontroll och provning
- Brandvarnare (gemensamt projekt inom AdCo-CPR), dokumentkontroll och provning
- Ballast för infrastruktur, dokumentkontroll och provning
- Kaminer, dokumentkontroll och provning
- Lastbärande stålkonstruktioner som omfattas av EN 1090-1, förberedelser för informationskampanj inför kommande dokumentkontroll

Boverket har under året även arbetat med handläggning av ärenden som initierats vid tidigare års genomförda proaktiva projekt. På motsvarande sätt kommer Boverket under 2015 att fortsätta handläggningen av de projekt som initierades under 2014.

Reaktiva ärenden har handlagts löpande allt eftersom de inkommit och avser produkter från skilda mandatområden enligt CPR och annan harmoniserande lagstiftning.

7.2 Planerad marknadskontroll under 2015

Boverket har för avsikt att under år 2015 utföra marknadskontroll av i första hand följande produktgrupper:

- Fönster (c)⁹, gemensamt projekt inom AdCo-CPR
- Förtillverkade reningsanläggningar som omfattas av EN 12566-3:2005+A2:2013
- Lastbärande stålkonstruktioner som omfattas av EN 1090-1
- CE-märkning av permanenta hissar som används under tiden en byggnad uppförs

I tillägg till de prioriterade produktgrupperna avser Boverket att arbeta med någon ytterligare typ av produkt, exempelvis såsom konstruktionsvirke, panikutrymningsbeslag manövrerade med horisontell tryckstång, flexibla tätskikt och trägolv, som har identifierats som angelägna att kontrollera inom de närmaste åren.

Inom samtliga proaktiva marknadskontrollprojekt kommer Boverket genomföra informationsinsatser. Boverket har även ambitionen att utöka informationen och dokumentkontrollen till att omfatta flera produktgrupper än under 2014. Urval bland de nämnda produktgrupperna sker på grundval av insamlad fakta, analys och fastställandet av budget för 2015. Hur många produktgrupper som kan bli aktuella under år 2015 är vidare beroende av den ärendehantering som kontrollen av de prioriterade produktgrupperna kan komma att generera.

Boverket kommer fortsätta att handlägga inkommande reaktiva ärenden.

7.3 Planerade insatser inom tre år

Planerade insatser inom en treårsperiod är svåra att precisera. Med hjälp av utvecklade arbetsrutiner kommer vi att fortsätta arbetet med kontroll av byggprodukter, främst inom det harmoniserade området enligt CPR, med syfte att stärka tilltron till prestandadeklarerade och CE-märkta byggprodukter. Arbetet kommer också att fokuseras på gemensamma insatser med andra medlemsstater eller till den inre marknaden för varor anslutna länder, för att utbyta information, kompetens och metoder för marknadskontroll på byggprodukter.

⁹ Consumer product.